

*Корнійчук Анастасія Русланівна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти за спеціальністю (081) Право
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Власенко Валерій Павлович
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРИНЦИПИ НАЛЕЖНОГО ВРЯДУВАННЯ ЯК ОСНОВА ПРАВОПОРЯДКУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Досвід та результати роботи з належного врядування, що напрацьовані Радою Європи та іншими міжнародними організаціями і, зокрема, правова база Ради Європи у сферах демократії, прав людини та верховенства права становлять основу належного демократичного врядування як новітньої концепції та моделі публічного управління у тісній співпраці з громадськістю та усіма заінтересованими суб'єктами з метою досягнення загального благополуччя та правопорядку в суспільстві [1].

Європейські принципи належного врядування є організаційно-правовою основою європейської інтеграції та слугують основним орієнтиром під час формування і реалізації державної політики у сфері публічного управління та адміністрування.

Так, принципи, яких слід дотримуватися державним органам, щоб досягти належного врядування, зазначені у статтях Рекомендації СМ/Rec(2007)7 «Про належне врядування», прийнятої Комітетом Міністрів Ради Європи від 20.06.2007 [6]. Серед них виокремимо наступні принцип належного врядування:

Принцип законності – зобов'язує органи державної влади діяти відповідно до закону, в межах повноважень та у спосіб, що викладені в їх керівних правилах. Також цей принцип забороняє вживати довільних заходів без дотримання національного законодавства, міжнародного права та загальних принципів права, що регулюють їх організацію та діяльність.

Принцип рівності визначає те, що державні органи однаково мають діяти по відношенню до осіб, які перебувають у такому самому становищі. Будь-яка різниця в поводженні має бути об'єктивно виправданою. Не допускається дискримінації осіб за такими ознаками, як стать, етнічне походження, релігійні чи інші переконання.

Принцип неупередженості ґрунтується на ідеї, що державні органи, посадові особи мають діяти об'єктивно, незалежно від їхніх особистих переконань та інтересів.

Принцип пропорційності визначає те, що державні органи, посадові особи вживаючи заходів, що зачіпають права або інтереси осіб, мають діяти в обсязі, необхідному для досягнення поставленої мети. Будь-які вжиті заходи не повинні бути надмірними [6].

Окрім зазначених принципів належного врядування виокремлюють також принцип прозорості, правової визначеності, вжиття заходів протягом розумного строку, поваги до приватного життя та ін.

У Рекомендації № R(80)2 «Про здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами», прийнятої Комітетом міністрів Ради Європи від 11.03.1980, визначено основні принципи щодо здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами. Зокрема, адміністративний орган при здійсненні дискреційних повноважень: не переслідує іншої мети, окрім тієї, для якої було надано повноваження; дотримується об'єктивності та неупередженості, беручи до уваги лише фактори, що мають відношення до конкретної справи; дотримується принципу рівності перед законом, уникаючи дискримінації; дотримується належного балансу між будь-якими наслідками, що зумовлені його рішеннями, та метою, яку він переслідує; приймає своє рішення протягом розумного строку з огляду на суть питання, що розглядається та ін. [5].

У 2005 році глави держав та урядів країн-членів Ради Європи під час свого третього саміту, який відбувся у Варшаві, декларували, що «ефективна демократія та належне врядування на всіх рівнях є необхідними передумовами для попередження конфліктів, сприяння стабільності, прискорення економічного та соціального прогресу і, відповідно, для створення стабільних громад, де люди бажають жити і працювати сьогодні та у майбутньому» [3].

Відповідно до рекомендацій Конгресу та на виконання рішень III-го Варшавського саміту керівників держав-членів Ради Європи Центром експертизи з питань реформування системи місцевого самоврядування Ради Європи було розроблено Європейську стратегію щодо інновацій та належного врядування на місцевому рівні, яка здобула підтримку на 15-й Європейській конференції міністрів, відповідальних за місцеве та регіональне управління (м. Валенсія, 15-16 жовтня 2007 року) та була затверджена Комітетом Міністрів Ради Європи у 2008 році.

Ухвалення Європейської стратегії є важливим кроком у подальшому розвитку місцевої демократії, адже однією з основних передумов реформування системи місцевого самоврядування як в Україні, так і в інших європейських країнах є спроможність місцевих влад ефективно реалізовувати зростаючу кількість повноважень, що передається їм органами центральної влади з метою надання більш якісних послуг населенню [4, с. 213].

Основними принципами належного демократичного врядування на місцевому рівні є чесне проведення виборів, представництво та участь, що передбачає проведення місцевих виборів відкрито та чесно, відповідно до міжнародних стандартів та національного законодавства і без будь-яких фальсифікацій. Всі чоловіки та жінки мають право голосу при прийнятті рішень як безпосередньо, так і через легітимні органи, що представляють їхні інтереси. Інтереси всіх громадян, включаючи й тих, які належать до найменш захищених та найбільш вразливих груп, є почутими та беруться до уваги при прийнятті рішень, включаючи й рішення щодо розподілу ресурсів. Рішення приймаються волею більшості, при цьому поважаються права та законні інтереси меншості [1, с. 11].

Наступним принципом є зворотний зв'язок – завдання, правила та процедури мають відповідати законним очікуванням та потребам громадян.

Принцип ефективності та результативності означає те, що досягнуті результати мають відповідати поставленій меті. Усі можливі ресурси використовуються у спосіб, що є найбільш оптимальним. З цією метою має забезпечуватися системне проведення аудиту для оцінки та поліпшення діяльності органів місцевого самоврядування.

Верховенство права є принципом, що зобов'язує місцеву владу дотримуватися законів та рішень суду. Прийняття нормативно-правових актів здійснюється в установленому законом порядку та реалізуються неупереджено.

Принцип етичної поведінки визначає ідею, що публічні цінності завжди переважають над індивідуальними інтересами.

Компетентність і спроможність як принципи належного врядування, що здійснюється місцевою владою, означають те, що професійні навички тих, хто здійснює управління, мають постійно вдосконалюватися для покращення результатів роботи, ефективного впливу на стан правопорядку.

Принцип інноваційності та відкритості до змін визначає ідею про те, що органи місцевого самоврядування, посадові особи мають здійснювати пошук нових та ефективних шляхів вирішення проблем і сучасних методів надання послуг, створювати сприятливий клімат для змін задля досягнення кращих результатів.

Сталий розвиток та стратегічна орієнтація є принципом, що зобов'язує владу на місцях приймати рішення з урахуванням усіх видів витрат та загроз (екологічні, структурні, фінансові, економічні, соціальні) з метою запобігати проблемам, що можуть торкнутися наступних поколінь.

Принцип раціонального управління фінансами передбачає те, що розмір платежів не повинен перевищувати вартості послуг, що надаються. З цією метою органи місцевого самоврядування беруть участь в організації заходів з міжмуніципальної солідарності, чесного розподілу витрат і доходів та зменшення ризиків.

Права людини, культурне різноманіття та соціальна згуртованість є принципом належного врядування, що ґрунтується на ідеї поваги та захисту прав людини. Цей принцип зобов'язує місцеву владу вживати заходів для протидії будь-яким ознакам дискримінації, культурне різноманіття визнавати цінністю, пропагувати соціальну згуртованість та інтеграцію слабо розвинутих територій, вразливих груп населення тощо [3].

У Європейському кодексі поведінки для всіх осіб, які залучені до місцевого та регіонального врядування теж містяться принципи належного врядування, серед яких доцільно виокремити наступні: всі суб'єкти, залучені до місцевого та регіонального врядування, – рівноправні; підзвітність – визначає, хто за що та перед ким відповідає; прозорість – важливий засіб досягнення підзвітності як демократичного принципу врядування; недискримінації, що передбачає однакове ставлення до осіб, що мають відмінності за національністю, зовнішністю, переконаннями, сексуальною орієнтацією та віком; обґрунтованості – означає рішення належить ухвалювати на підставі

об'єктивних критеріїв, а не упереджень і суджень та ін. [2].

Отже, все зазначене вище дає можливість зробити висновки про те, що європейські принципи належного врядування можна поділити на загальні принципи (законності, рівності, верховенства права, неупередженості, пропорційності та ін.), принципи належного врядування на місцевому рівні (принцип прав людини, культурного різноманіття та соціальної згуртованості, принцип раціонального управління фінансами, принцип інноваційності та відкритості тощо) та принципи здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами (обґрунтованості, об'єктивності, недискримінації, досягнення тільки тієї мети, для якої було надано повноваження та ін.).

Європейські принципи належного врядування доцільно розуміти як основоположні ідеї організаційно-правової основи європейської інтеграції, здійснення належного публічного управління та адміністрування, що напрацьовані Радою Європи й іншими міжнародними організаціями у сферах демократії, прав людини і верховенства права з метою досягнення загального благополуччя та високого рівня правопорядку в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Бенчмаркінг доброго врядування: практичний посібник / За заг. ред. А. Гука. Київ : Видавництво «Юстон», 2018. 60 с. URL: http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/Book_BenchmarkingDV-2_148x210_web.pdf
2. Європейський кодекс поведінки для всіх осіб, які залучені до місцевого та регіонального врядування. URL: <https://rm.coe.int/168071b2e5>
3. Стратегія інновацій та доброго врядування на місцевому рівні URL: http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/Strategy_for_Innovation.pdf
4. Толкованов В. Європейська стратегія інновацій та доброго врядування на місцевому рівні: основні завдання, історія виникнення та досвід впровадження. *Актуальні проблеми державного управління*. 2011. Вип. 3. С. 212–216.
5. Про здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами. Рекомендація № R(80)2 Комітету міністрів Ради Європи від 11.03.1980. URL: <https://rm.coe.int/16804f22ae>
6. Про належного врядування. Рекомендація CM/Rec(2007)7 Комітету міністрів Ради Європи від 20.11.2007. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d5bb1